

Státní služba

Červen 2020

Zákon o státní službě ukládá Ministerstvu vnitra prostřednictvím sekce pro státní službu hodnotit vytváření podmínek pro sladění rodinného a osobního života s výkonem státní služby služebními úřady a jednou ročně o tom předložit zprávu vládě.

Slad'ování rodinného a osobního života státních zaměstnanců

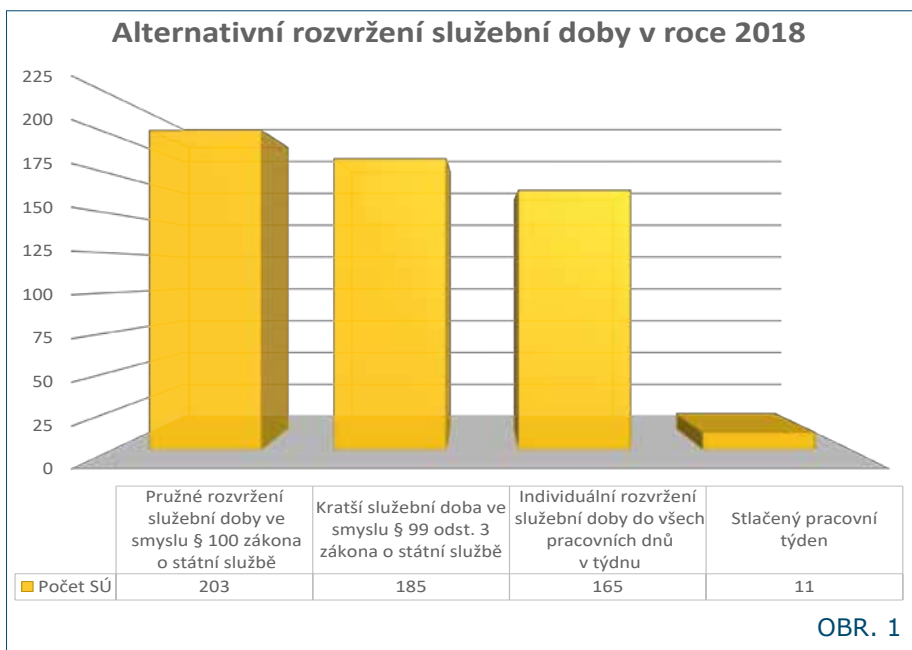
O obdobě jako v letech 2016 až 2018 shromáždila sekce pro státní službu souhrnné údaje o nástrojích slad'ování rodinného a osobního života s výkonem státní služby, tedy například o pružném rozvržení služební doby, kratší služební době (takzvaném kratším úvazku), výkonu státní služby z jiného místa, poskytování neplaceného služebního volna, zajišťování předškolního vzdělávání a poskytování péče o dítě v dětské skupině. Výroční zpráva o vytváření podmínek pro sladění rodinného a osobního života státních zaměstnanců s výkonem státní služby služebními úřady za rok 2018 obsahující srovnání všech těchto údajů je zveřejněna na jejích internetových stránkách.

Následující text nezohledňuje údaje za rok 2019, výroční zpráva o vytváření podmínek pro sladění rodinného a osobního života státních zaměstnanců s výkonem státní služby služebními úřady za rok 2019 je aktuálně připravována.

Dovoluujeme si přinést stručné shrnutí výše uvedených údajů i prostřednictvím tohoto příspěvku.

Úpravy rozvržení služební doby

Ke slad'ování rodinného a osobního života s výkonem státní služby byly v roce 2018 využívány různé úpravy rozvržení služební doby. V roce 2018 neumožňovalo jiné než pevné rozvržení služební doby (tedy pružnou služební dobu, kratší služební dobu, individuální rozvržení služební doby do všech pracovních dnů v týdnu, stlačený pracovní týden) pouze 25 služebních úřadů z celkového počtu

233 služebních úřadů. Lze tedy dospět k závěru, že v naprosté většině služebních úřadů je možné i jiné než pevné rozvržení služební doby. Díky takovému postupu služebních úřadů mohou státní zaměstnanci lépe skloubit svůj rodinný a osobní život s životem pracovním (obr. 1).

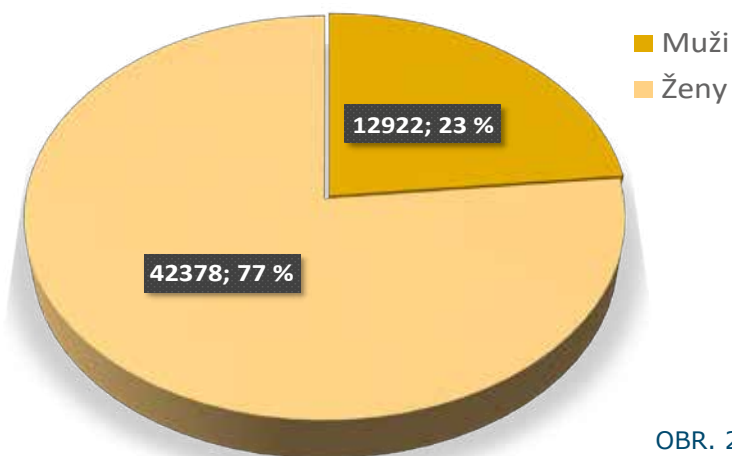
Institut pružného rozvržení služební doby v roce 2018 využívalo 203 služebních úřadů, a to z větší části na základě vydaných služebních předpisů vztahujících se na všechny zaměstnance na služebních místech v těchto služebních úřadech. Pružného rozvržení služební doby využívalo v roce 2018 55 300 státních zaměstnanců z jejich celkového počtu 64 068. Nejčastějšími důvody pro povolení

pružného rozvržení služební doby dlouhodobě zůstávají péče o dítě státního zaměstnance, péče o osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby a dojíždění do místa výkonu státní služby (obr. 2).

Institut kratší služební doby byl v roce 2018 využíván ve 185 služebních úřadech, tedy v o něco menším počtu, než jak je tomu v případě pružného rozvržení služební doby. V režimu kratší služební doby službu v roce 2018 vykonávalo 2 736 státních zaměstnanců.

Nejčastějšími důvody pro povolení kratší služební doby dlouhodobě zůstávají péče o dítě státního zaměstnance, což uvedlo 166 služebních úřadů, zdravotní stav státního zaměstnance a dojíždění do místa výkonu státní služby (obr. 3).

Pružné rozvržení služební doby v roce 2018

OBR. 2

Takzvaný home office, v podmínkách státní služby výkon státní služby z jiného místa, se řadí také k nástrojům, jejichž pomocí lze dosáhnout sladění rodinného a osobního života s výkonem státní služby. Jak již vyplývá z názvu tohoto institutu, službu je státní zaměstnanec vykonává, nicméně z jiného místa, než je místo jeho organizačního útvaru. Výkon státní služby z jiného místa však nelze sjednat u činností spočívajících z převážné části v osobním kontaktu s osobami, který nelze nahradit jiným způsobem komunikace, nebo u správních činností, pro jejichž výkon je nezbytné užití věcí nebo informací, u kterých právní předpis nebo jejich povaha vylučuje nakládání s nimi mimo sídlo služebního úřadu nebo jeho organizačního útvaru. Využití tohoto nástroje státními zaměstnanci umožňuje 87 služebních úřadů. Z dat poskytnutých služebními úřady bylo zjištěno, že v roce 2018 mělo 1 074 státních zaměstnanců sjednanou dohodu o výkonu státní služby z jiného místa. Nejčastějším způsobem výkonu státní služby z jiného místa v roce 2018 bylo využívání jednoho dne v týdnu. Tento způsob je využíván ve 21 procentu všech služebních úřadů, které umožňují sjednávání dohod o výkonu státní služby z jiného místa. Druhým nejčastějším způsobem je využití dvou až tří dní v týdnu. V přibližně 15 procentech všech služebních úřadů je využíván způsob výkonu státní služby z jiného místa ad hoc způsobem, tedy v jednotlivých případech na základě potřeb státního zaměstnance nebo několik hodin každý den výkonu státní služby nebo několik hodin jen v určité dny výkonu státní služby (obr. 4).

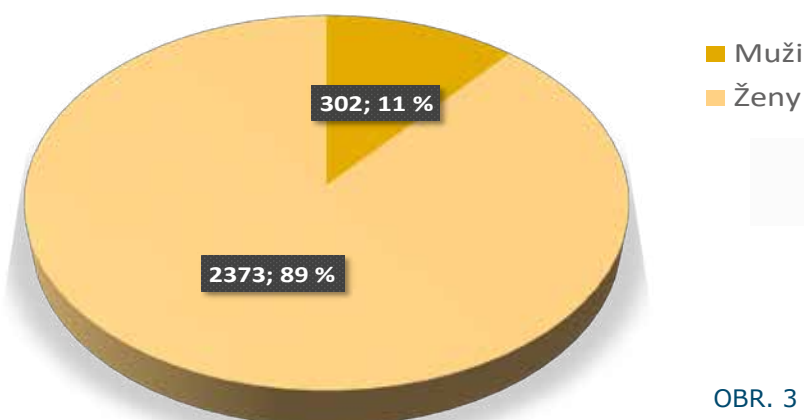
Zařazení mimo výkon státní služby (mateřská nebo rodičovská dovolená)

Významnou skupinou státních zaměstnanců, u nichž vzniká potřeba zvláštního přístupu při vytváření podmínek v oblasti sladování, jsou státní zaměstnanci zařazení mimo výkon státní služby z důvodu čerpání mateřské nebo rodičovské dovolené. Speciální nástroje by měly zajistit zejména informovanost těchto zaměstnanců, kteří státní službu dočasně nevykonávají, a jejich kontakt s pracovním prostředím a ostatními státními zaměstnanci. Tyto nástroje rovněž mohou přispět k dřívějšímu návratu státního zaměstnance k výkonu státní služby a usnadnit jeho opětovné začleňování do pracovního kolektivu a výkonu státní služby. V roce 2018 bylo služebními úřady evidováno celkem 5 532 státních zaměstnanců zařazených mimo výkon státní služby z důvodu čerpání mateřské či rodičovské dovolené, z toho rodičovskou

dovolenou čerpalo 20 mužů. Z celkového počtu státních zaměstnanců ve služebních úřadech tak tito zaměstnanci činí 8,6 %. Dále bylo v roce 2018 služebními úřady evidováno celkem 210 státních zaměstnanců (z toho 10 mužů) čerpajících neplacené volno z důvodu péče o dítě do čtyř let jeho věku (obr. 5).

K informování státních zaměstnanců zařazených mimo výkon státní služby z důvodu mateřské nebo rodičovské dovolené nebo čerpajících neplacené služební volno z důvodu péče o dítě až do čtyř let jeho věku o vzdělávacích akcích, které služební úřad nabízí, přistupovala v roce 2018 více než polovina služebních úřadů, naopak k informování o změnách v působnosti a organizaci služebního úřadu méně než polovina služebních úřadů. V roce 2018 projevil zájem účastnit se vzdělávacích akcí 61 státních zaměstnanců zařazených mimo výkon státní služby z důvodu mateřské nebo rodičovské dovolené nebo čerpajících neplacené služební volno z důvodu péče o dítě až do 4 let jeho věku ve 20 služebních úřadech. Vzdělávacích akcí v roce 2018 se zúčastnilo 53 státních zaměstnanců zařazených mimo výkon státní služby z důvodu mateřské nebo rodičovské dovolené nebo čerpajících neplacené služební volno z důvodu péče o dítě až do čtyř let jeho věku v 19 služebních úřadech. 188 služebních úřadů umožňovalo v roce 2018 přístup státním zaměstnancům zařazeným mimo výkon státní služby z důvodu mateřské nebo rodičovské dovolené na pravidelné místo výkonu státní služby. Z pohledu Ministerstva vnitra lze s ohledem na poskytnuté informace konstatovat, že v této oblasti je stále značný prostor pro zvyšování kvality sladování služebními úřady.

Povolení kratší služební doby v roce 2018

OBR. 3

Kromě neplaceného volna z důvodu péče o dítě do čtyř let jeho věku, lze služební volno čerpat také z jiných důvodů. Jedná se o benefit, který může v současné době přispět k lepší rovnováze soukromého života státního zaměstnance a jeho výkonu státní služby. Přesto je ze shromážděných dat patrné, že oproti počátečnímu nárůstu státních zaměstnanců, kteří tento nástroj využívali, se jejich počet v roce 2018 v porovnání s předchozími lety snížil. Zatímco v roce 2016 čerpalo neplacené volno 408 státních zaměstnanců a v následujícím roce 524 státních zaměstnanců, v roce 2018 už to bylo jen 336 státních zaměstnanců. Neměnný trend však zůstává v tom, že neplacené volno čerpají převážně ženy. V roce 2018 se jednalo z celkového počtu 336 o 233 žen, tedy poměr 2:1 vůči mužům. Tento poměr je patrný i v předchozích letech 2017 a 2016.

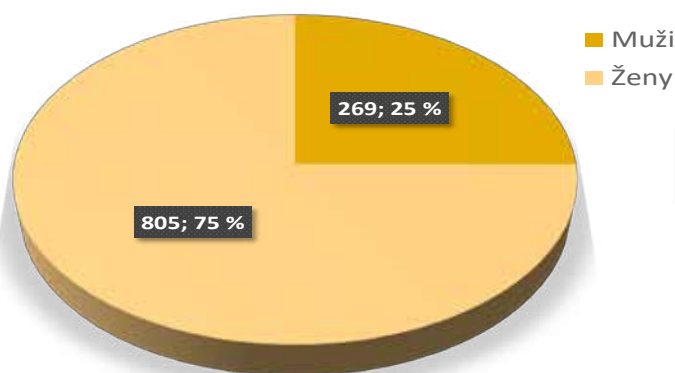
Dalším nástrojem sladování je zřizování mateřských škol a takzvaných dětských skupin či zajištění těchto nástrojů prostřednictvím jiného provozovatele. V roce 2018 provozovalo vlastní mateřskou školu nebo zajišťovalo předškolní vzdělávání prostřednictvím jiného subjektu osm služebních úřadů. Dětské skupiny byly zřízeny v 11 služebních úřadech. Vyhrazení prostoru sloužícího pro krátkodobé využití a pobyt dětí státních zaměstnanců v rámci jejich služební doby je nástroj sladování, jenž je výslovně uveden v nařízení vlády o výkonu státní služby z jiného místa a pravidlech pro vytvoření předpokladů sladění rodinného a osobního života s výkonem státní služby. Zavedly jej však pouze čtyři služební úřady.

Benefity

Služební úřady byly při sběru dat dotazovány, zda svým zaměstnancům nabízejí i zvláštní benefity, například ve formě organizování volnočasových akcí pro státního zaměstnance a jejich rodinné příslušníky. V případě organizování volnočasových akcí uvedlo 115 služebních úřadů, že takovou možnost státním zaměstnancům nabízí. Tyto služební úřady dále uvedly, že pořádají především dětské dny a další společenské akce, zaměřené zejména na děti státních zaměstnanců, nebo organizují resortní sportovní utkání, například ve fotbale či volejbale.

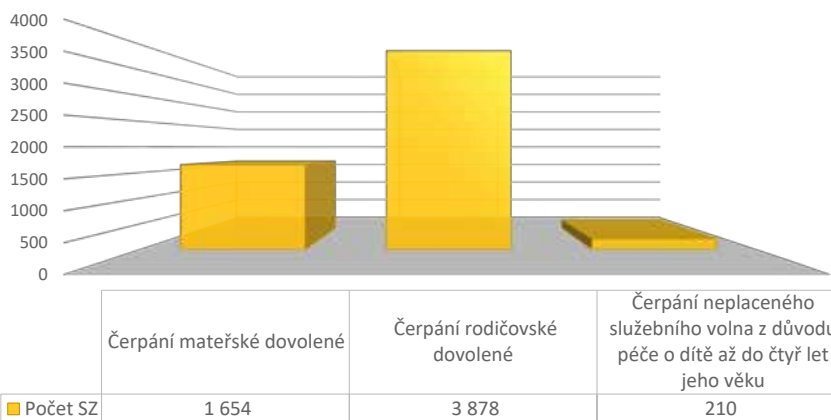
Služební úřady byly dále – s ohledem na stále více společensky akcentovanou problematiku zdravého životního stylu,

Dohoda o výkonu státní služby z jiného místa v roce 2018

OBR. 4

Zařazení mimo výkon státní služby z důvodu mateřské nebo rodičovské dovolené nebo čerpání neplaceného služebního volna z důvodu péče o dítě až do čtyř let jeho věku v roce 2018

OBR. 5

který se sladováním rodinného a osobního života s výkonem státní služby také souvisí – dotazovány, zda svým zaměstnancům nabízejí benefity ve formě zvýhodnění v oblasti sportovních aktivit. V soukromém sektoru je nabídka podobných benefitů poměrně rozšířená, a jak ukazují shromážděná data, služební úřady většinou rovněž nabízejí určité možnosti sportovních zvýhodnění. Že takovou možnost státním zaměstnancům nabízí uvedlo 176 služebních úřadů. Jednoznačně nejčastěji využívaným nástrojem byla v roce 2018 takzvaná Cafeteria.

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že služební úřady vyvíjejí stále vyšší aktivitu v oblasti vytváření podmínek pro sladění rodinného a osobního života s výkonem státní služby a je jasně patrná ochota využívat v rámci možností a s ohledem na stanovenou působnost

různé druhy nástrojů sladování takovým způsobem, aby bylo dosaženo spokojenosti jak na straně státních zaměstnanců, tak na straně služebního úřadu, který musí v první řadě zajistit řádné plnění služebních úkolů.

Ze shromážděných dat je na základě jejich vyhodnocení patrné, že jsou ve stále větší míře uplatňovány sladovací nástroje v oblasti alternativního rozvržení služební doby. Jedná se zejména o možnost pružného rozvržení služební doby, které je v praxi služebních úřadů stále běžnější. I u dalších sladovacích nástrojů je vidět zpravidla nárůst jejich využití. Služební úřady také ve stále větší míře využívají i nástroje, které nejsou zákonem přímo uvedeny. Dobrým příkladem může být například nabídka benefitů v oblasti volnočasových aktivit, které služební úřady pořádají, nebo nabídka zvláštních benefitů v oblasti sportu. ■

Související informační povinnosti služebních úřadů

K doplnění informace o sledování rodinného a osobního života státních zaměstnanců s výkonem státní služby ve služebních úřadech přinášíme dále stručný přehled informačních povinností služebních úřadů v oblasti sledování stanovených služebním předpisem náměstka ministra vnitra pro státní službu č. 3/2019 k vytváření podmínek pro sledování rodinného a osobního života státních zaměstnanců s výkonem státní služby, který nabyl účinnosti dnem 1. října 2019. Plnění těchto informačních povinností bude kontrolováno v rámci kontrol ve služebních vztazích státních zaměstnanců.

Úprava

Obecná (povinnost služebního úřadu, respektive státního zaměstnance určeného služebním orgánem): čl. 2 odst. 2.

Čeho se týká?

Informační povinnosti o možnostech sledování rodinného, osobního a pracovního života.

Koho se týká?

- Žadatele o přijetí do služebního poměru a zařazení nebo jmenování na služební místo,
- státního zaměstnance přijatého do služebního poměru a zařazeného na služební místo nebo jmenovaného na služební místo představeného,
- státního zaměstnance při zařazení, převedení nebo jmenování na služební místo, jde-li o změnu služebního poměru, a pokud nebyl státní zaměstnanec o možnostech sledování rodinného, osobního a pracovního života informován dříve,
- uchazeče o přijetí do pracovního poměru na služební místo,
- zaměstnance v pracovním poměru zařazeného na služebním místě při změně pracovního poměru, je-li zařazován na jiné služební místo, a pokud nebyl státní zaměstnanec o možnostech sledování rodinného, osobního a pracovního života informován dříve,
- státního zaměstnance před zařazením mimo výkon státní služby z důvodu čerpání mateřské nebo rodičovské dovolené,
- osoby ve služebním poměru podle jiného zákona zařazené k výkonu státní služby ve služebním úřadu.

Jakým způsobem?

Způsobem ve služebním úřadě obvyklým.

Úprava

Informování o právech a povinnostech (povinnost státního zaměstnance určeného služebním orgánem): čl. 14 odst. 1.

Čeho se týká?

Informační povinnosti o právech a povinnostech po dobu zařazení mimo výkon státní služby z důvodu čerpání mateřské nebo rodičovské dovolené nebo čerpání neplaceného služebního volna z důvodu péče o dítě až do čtyř let jeho věku, zejména o možnosti:

- čerpání příspěvku z fondu sociálních a kulturních potřeb a jeho výše,
- přístupu k intranetu služebního úřadu,
- zpřístupnění adresy elektronické pošty zřízené služebním úřadem,
- účasti na vzdělávání,
- účasti na akcích pořádaných služebním úřadem,
- přístupu na místo výkonu státní služby,
- požádat služební orgán o povolení výkonu jiné výdělečné činnosti než služby v průběhu trvání mateřské nebo rodičovské dovolené nebo před čerpáním neplaceného služebního volna z důvodu péče o dítě až do čtyř let jeho věku.

Koho se týká?

- Státního zaměstnance před zařazením mimo výkon státní služby z důvodu čerpání mateřské nebo rodičovské dovolené,
- státního zaměstnance před čerpáním neplaceného služebního volna z důvodu péče o dítě až do čtyř let jeho věku.

Jakým způsobem?

Mělo by být prokazatelné, dojde-li ke změně informací poskytnutých státnímu zaměstnanci, že má státní zaměstnanec nárok na poskytnutí aktuálních informací v přiměřené lhůtě po jejich změně.

Úprava

Informování o podstatných změnách v působnosti a organizaci služebního úřadu, možnostech vzdělávání a účasti na akcích pořádaných služebním úřadem (povinnost státního zaměstnance určeného služebním orgánem): čl. 15 odst. 1.

Čeho se týká?

Informační povinnosti o podstatných změnách v působnosti a organizaci služebního úřadu, možnostech vzdělávání a účasti na akcích pořádaných služebním úřadem.

Koho se týká?

- Státního zaměstnance zařazeného mimo výkon státní služby z důvodu čerpání mateřské nebo rodičovské dovolené,
- státního zaměstnance čerpajícího neplacené služební volno z důvodu péče o dítě až do čtyř let jeho věku.

Jakým způsobem?

Mělo by být prokazatelné zda má státní zaměstnanec o poskytování těchto informací zájem, v přiměřené lhůtě, zpravidla prostřednictvím elektronické pošty, intranetu nebo platformy Sharepoint.

Úprava

Informování státních zaměstnanců zařazených mimo výkon státní služby z důvodu mateřské nebo rodičovské dovolené nebo čerpání neplaceného služebního volna až do čtyř let věku dítěte před jejich zařazením k výkonu státní služby (povinnost státního zaměstnance určeného služebním orgánem): čl. 19 odst. 1.

Čeho se týká?

Informační povinnosti zejména k:

- platnému organizačnímu řádu, systemizaci služebního úřadu a předmětu činnosti organizačního útvaru, do kterého má být státní zaměstnanec zařazen,
- místu výkonu státní služby po zařazení státního zaměstnance k výkonu státní služby,
- rozvržení služební doby v organizačním útvaru, ve kterém je státní zaměstnanec zařazen,
- možnosti vzdělávání,
- možnosti stravování nebo využití stravovacích poukázek.

Koho se týká?

- Státního zaměstnance zařazeného mimo výkon státní služby z důvodu čerpání mateřské nebo rodičovské dovolené před jeho zařazením k výkonu státní služby,
- státního zaměstnance čerpajícího neplacené služební volno z důvodu péče o dítě až do čtyř let jeho věku před skončením čerpání neplaceného služebního volna z důvodu péče o dítě až do čtyř let jeho věku.

Jakým způsobem?

Na státním zaměstnancem sdělený kontakt, zpravidla prostřednictvím elektronické pošty, mělo by být prokazatelné. ■

Mgr. Zuzana BRÜCKNEROVÁ, vedoucí oddělení koordinace státní služby sekce pro státní službu, Ministerstvo vnitra.